

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)

IMAM KHOMEINI
INTERNATIONAL UNIVERSITY

دانشکده علوم اجتماعی

ارزیابی و رتبه‌بندی عملکرد شرکت‌ها با استفاده از روش ترکیبی تحلیل سلسله مراتبی فازی و ویکور

(مطالعه موردی: شرکت‌های پذیرفته شده در گروه صنعت خودرو و ساخت قطعات

بورس اوراق بهادار تهران)

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته مدیریت صنعتی گرایش تولید

نگارش:

رضا رضائی

استاد راهنما:

دکتر محسن الوندی

استادان مشاور:

دکتر صفر فضلی

دکتر غلامرضا کردستانی

شهریور ۹۲

ماحصل آموخته هایم را تقدیر می کنم به آنان که مهر آسمانی شان آرام بخش آلام زمینی

ما است:

به استوارترین تکیه گاهم، دستان پر مهر پدرم

به روح مهربان هستی ما، وجود مقدس مادرم

به همراه همیشگی و پشتوانه زندگی، فواهر عزیزم

که هر چه آموخته ام در مکتب عشق شما آموختم و هر چه بکوشم قطره ای از دریای

بیکران مهربانیتان را سپاس نتوانم بگویم.

باشد که حاصل تلاشم نسیم گونه غبار فستگی تان را بزداید.

بوسه بر دستان پر مهر تان

تقدیر و تشکر

سپاسگزار کسانی هستم که سرآغاز تولد من هستند. از یکی زاده می شوم و از دیگری جاودانه...
استادی که سپیدی را بر تخته سیاه زندگیم نگاشت و مادری که تار مویی از او به پای من سیاه نماند...
در اینجا لازم می دانم از زحمات و راهنمایی های ارزشمند استاد عزیزم جناب آقای دکتر محسن
الوندی کمال تشکر را داشته باشم.

از جناب آقایان دکتر فضلی و دکتر کردستانی به خاطر زحمات بی دریغشان در امر مشاوره این
پژوهش و تمامی اساتید محترم گروه که در طی دوره تحصیل از راهنمایی هایشان بهره برده ام کمال
تشکر را داشته، امیدوارم همواره سالم و موفق باشند.

در پایان از جناب آقایان محسن خادمی، محسن جبّاری و سرکار خانم الهام باقری که مرا در جمع
آوری مجموعه حاضر یاری نمودند نهایت سپاسگزاری را می نمایم.

دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)
معاونت آموزشی - مدیریت تحصیلات تکمیلی

فرم شماره ۳۰

فرم تأییدیه هیأت داوران جلسه دفاع از پایان نامه / رساله

بدین وسیله گواهی میشود جلسه دفاعیه از پایان نامه کارشناسی ارشد / دکتری به رشته
دانشجوی رشته گرایش تحت عنوان
در تاریخ ۱۳۹۶/۶/۲۵ در دانشگاه برگزار گردید و این پایان نامه با نمره ۱۹.۵ و درجه عالی ... مورد تایید هیئت
داوران قرار گرفت.

ردیف	ست	نام و نام خانوادگی	مرتبه دانشگاهی	دانشگاه یا مؤسسه	امضا
۱	استاد راهنما	حسن الویری	استاد	بین المللی امام خمینی	
۲	استاد مشاور	میرزا فقیهی عبدفکر کریمی	استاد	بین المللی امام خمینی	
۳	داور خارج				
۴	داور داخل	کریمه نژاد			
۵	نماینده تحصیلات تکمیلی	م. فتحی	استاد	بین المللی امام خمینی	

تعهدنامه اصالت اثر

اینجانب.....دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد در رشته
گرایش.....که در تاریخ..... از پایان نامه ی خود تحت عنوان
.....با کسب
درجه ی دفاع کرده ام، شرعا و قانونا متعهد می شوم:

۱. مطالب مندرج در این پایان نامه، حاصل تحقیق و مطالعه اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و غیره استفاده کرده ام، با رعایت کامل امانت، مطابق مقررات، اقدام به ارجاع در متن و ذکر آن در فهرست منابع و مآخذ نموده ام.
۲. تمامی یا بخشی از این پایان نامه قبلا برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی به سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
۳. مقالات مستخرج از این پایان نامه کاملا حاصل کار اینجانب بوده و از هرگونه جعل داده و یا تغییر اطلاعات پرهیز کرده ام.
۴. از ارسال همزمان و یا تکراری مقالات مستخرج از این پایان نامه (با بیش از ۳ درصد همپوشانی) به مجلات و یا همایش های گوناگون خودداری نموده و می نمایم.
۵. کلیه حقوق مادی و معنوی حاصل از این پایان نامه متعلق به دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره) بوده و متعهد می شوم هرگونه بهره مندی و یا نشر دستاوردهای حاصل از این تحقیق اعم از چاپ کتاب، مقاله، ثبت اختراع و غیره (چه در زمان دانشجویی و یا بعد از فراغت از تحصیل) با کسب اجازه از استاد (استادان) راهنما باشد.
۶. در صورت اثبات تخلف و نقض موارد پنجگانه فوق (در هر زمان) مدرک تحصیلی صادر شده توسط دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره) از درجه اعتبار ساقط و اینجانب هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی دانشجو

امضاء

سوگندنامه دانش آموختگان کارشناسی ارشد دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)

به نام خدا

سپاس ایزد منان را که مرا مشمول الطاف خویش نمود که با طی مراحل تحصیل موفق به اخذ درجه کارشناسی ارشد شوم. به شکرانه این نعمت بزرگ الهی که با امکانات این مرز و بوم، فراهم و نزد اینجانب به امانت گذاشته شده است، در پیشگاه ملت ایران به کتاب آسمانی خود، قرآن کریم، سوگند یاد می کنم که:

- در سراسر زندگی حرفه ای، در راه اعتلای کشور ایران و جامعه بشری به نحو احسن قدم برداشته و در این راه از هیچ تلاشی دریغ ننمایم.
- در تمام فعالیت های تخصصی، رضای خدا را همراه با صداقت علمی و اجتماعی در نظر داشته و از موقعیت های به دست آمده در جهت رفع مشکلات جامعه استفاده کنم و در همه ی امور، منافع کشور را بر منافع فردی مقدم بدارم.
- همواره علم و دانش خود را به روز نگاه داشته و در ایفای مسئولیت و تعهدات حرفه ای در حد توان سعی و تلاش خود را به کار گیرم.
- و اینک از خداوند علیم توفیق بندگی و پای بندی به مفاد این سوگندنامه را خواستارم و از او می خواهم که مرا در ایفای رسالت علمی و انسانی خویش موفق بدارد.

نام و نام خانوادگی دانشجو

امضاء

نام و نام خانوادگی دانشجو

عنوان پایان نامه / رساله

مجوز بهره برداری از پایان نامه / رساله

کلیه حقوق اعم از چاپ، تکثیر، نسخه برداری، ترجمه، اقتباس و ... از نتایج این پایان نامه برای دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره) قزوین محفوظ است. بهره برداری از این پایان نامه / رساله در چهارچوب مقررات کتابخانه و با توجه به محدودیتی که توسط استاد راهنما به شرح زیر تعیین می شود، بلامانع است:

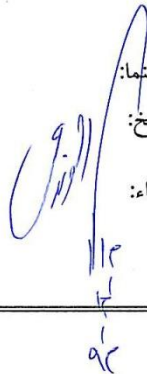
- بهره برداری از این پایان نامه / رساله برای همگان بلامانع است.
- بهره برداری از این پایان نامه / رساله با اخذ مجوز از استاد راهنما، بلامانع است.
- بهره برداری از این پایان نامه / رساله تا تاریخ ممنوع است.

استاد راهنما می تواند یکی از گزینه های بالا را انتخاب کند و مسئولین کتابخانه موظف به رعایت موارد تعیین شده می باشد.

نام استاد و یا اساتید راهنما:

تاریخ:

امضاء:

۱۱۳
۱۲
۹۲

چکیده

هدف پژوهش: در محیط رقابتی امروزی، ارزیابی عملکرد مالی برای صنایع تولیدی امری بسیار مهم محسوب می‌شود. از آنجایی که شاخص‌های عملکرد مالی بر میزان رقابت پذیری یک شرکت تاثیر می‌گذارد، می‌بایست در فرایند ارزیابی به دقت شناسایی شوند. هدف اصلی این پژوهش ارائه روشی برای ارزیابی عملکرد و رتبه‌بندی شرکت‌های حاضر در گروه صنعت خودرو و ساخت قطعات بورس اوراق بهادار تهران، می‌باشد.

روش پژوهش: پژوهش حاضر از نظر نوع، یک تحقیق توصیفی-تحلیلی محسوب می‌شود و از نظر هدف، توسعه‌ای-کاربردی است که با بهره‌مندی از ادبیات پژوهش و تکنیک دلفی معیارها و شاخص‌های نهایی ارزیابی عملکرد مالی را بر دو اساس حسابداری و ارزش‌شناسایی، سپس جهت تعیین وزن آن‌ها از روش تحلیل سلسله مراتبی فازی استفاده شده است و در نهایت شرکت‌ها از طریق روش ویکور رتبه‌بندی شده‌اند. **یافته‌های پژوهش:** در نتیجه بررسی ادبیات پژوهش و همچنین نظر خبرگان، دو معیار (ارزیابی عملکرد مبتنی بر حسابداری و ارزیابی عملکرد مبتنی بر ارزش) و همچنین ۸ شاخص برای ارزیابی عملکرد شرکت‌های حاضر در گروه صنعت خودرو و ساخت شناسایی شده‌اند و در نهایت با وزن دهی معیارها و شاخص‌ها، رتبه‌بندی شرکت‌های مذکور حاصل می‌شود.

نوآوری‌های پژوهش: نوآوری این پژوهش ارائه مدل ارزیابی عملکرد مالی در شرکت‌های حاضر در گروه صنعت خودرو و ساخت قطعات به صورت ترکیبی از رویکردهای مبتنی بر حسابداری و ارزش و همچنین استفاده از روش‌های تحلیل سلسله مراتبی فازی و ویکور جهت تعیین وزن معیارها و شاخص‌ها و رتبه‌بندی شرکت‌ها، می‌باشد.

نتیجه‌گیری: در پژوهش حاضر چهار چوبی مشتمل از روش‌های دلفی، تحلیل سلسله مراتبی فازی و ویکور به منظور ارزیابی عملکرد شرکت‌ها و رتبه‌بندی آن‌ها ارائه شده است. این چهار چوب می‌تواند به شرکت‌ها در تشخیص جایگاه خود در صنعت و تنظیم استراتژی‌های لازم جهت حفظ یا بهبود موقعیت خود کمک شایانی نماید.

کلمات کلیدی: ارزیابی عملکرد، تکنیک دلفی، تحلیل سلسله مراتبی فازی، ویکور

فهرست مطالب

۱- فصل اول: کلیات	۱
۱- مقدمه	۲
۲- مساله اصلی پژوهش	۳
۳- اهمیت و ضرورت پژوهش	۴
۴- اهداف پژوهش	۵
۴-۱- هدف اصلی	۵
۴-۲- اهداف فرعی	۵
۵- سوالات پژوهش	۶
۶- روش پژوهش	۷
۶-۱- روش‌ها و ابزار گردآوری اطلاعات	۸
۶-۲- جامعه آماری و حجم نمونه	۸
۶-۳- قلمرو پژوهش	۹
۷- سابقه‌ی تحقیقات و مطالعات انجام گرفته	۹
۷-۱- تحقیقات و مطالعات خارجی	۹
۷-۲- تحقیقات و مطالعات داخلی	۱۰
۸- تعریف عملیاتی واژه‌های پژوهش	۱۱
۹- ساختار پژوهش	۱۳
۱۰- جمع بندی	۱۳
۱۴- فصل دوم: ادبیات تحقیق	۱۴
۱- مقدمه	۱۵
۲- مفاهیم و تعاریف سرمایه گذاری	۱۵
۳- بورس اوراق بهادار	۱۶
۴- مفاهیم و تعاریف عملکرد و اندازه گیری آن	۱۷
۴-۱- مدل‌های ارزیابی عملکرد	۱۸
۴-۱-۱- مدل‌های ارزیابی عملکرد مبتنی بر حسابداری (AFP)	۱۹
۴-۱-۲- مدل‌های ارزیابی عملکرد مبتنی بر ارزش (VFP)	۲۱
۵- مفاهیم و تعاریف نسبت‌های مالی	۲۲
۵-۱- انواع نسبت‌های مالی	۲۳
۵-۱-۱- نسبت‌های مالی مبتنی بر حسابداری	۲۳
۵-۱-۱-۱- نسبت‌های نقدینگی	۲۴
۵-۱-۱-۲- نسبت‌های فعالیت (کارایی)	۲۴
۵-۱-۱-۳- نسبت‌های اهرمی (بدهی)	۲۶

۲۶	۴-۱-۱-۵ نسبت های سودآوری
۲۹	۲-۱-۵ نسبت های مالی مبتنی بر ارزش
۳۱	۶- مفاهیم و تعاریف تئوری فازی
۳۲	۱-۶ اعداد فازی
۳۳	۲-۶ متغیر های کلامی
۳۴	۷- مفاهیم و تعاریف رتبه بندی
۳۶	۸- سوابق تحقیق
۳۶	۱-۸ تحقیقات خارجی در زمینه ارزیابی عملکرد و استفاده از نسبت های مالی
۴۱	۲-۸ تحقیقات داخلی در زمینه ارزیابی عملکرد و استفاده از نسبت های مالی
۴۳	۳-۸ تحقیقات خارجی انجام شده در زمینه رتبه بندی
۴۸	۴-۸ تحقیقات داخلی انجام شده در زمینه رتبه بندی
۵۳	۹- استخراج مدل مفهومی
۵۵	۱۰- جمع بندی
۵۶	فصل سوم: روش شناسی پژوهش
۵۷	۱- مقدمه
۵۷	۲- روش پژوهش
۵۹	۳- قلمرو پژوهش
۵۹	۱-۳ قلمرو موضوعی پژوهش
۵۹	۲-۳ قلمرو مکانی پژوهش
۵۹	۳-۳ قلمرو زمانی پژوهش
۵۹	۴- جامعه آماری پژوهش
۶۱	۵- روش گردآوری داده ها
۶۱	۱-۵ روش کتابخانه ای
۶۱	۲-۵ روش میدانی
۶۲	۶- روایی و پایایی داده ها
۶۲	۱-۶ روایی ابزار سنجش
۶۳	۲-۶ پایایی ابزار سنجش
۶۳	۷- روش تجزیه و تحلیل داده ها
۶۴	۱-۷ روش دلفی
۶۷	۲-۷ نسبت های مالی
۶۷	۱-۲-۷ نسبت سود هر سهم (EPS)
۶۷	۲-۲-۷ نسبت بازده حقوق صاحبان سهام (ROE)
۶۸	۳-۲-۷ نرخ بازده دارایی ها (ROA)

۶۸	۲-۲-۴ نسبت قیمت به درآمد هر سهم (P/E).....
۶۸	۲-۲-۵ ارزش افزوده اقتصادی (EVA).....
۶۹	۲-۲-۶ ارزش افزوده بازار (MVA).....
۶۹	۲-۲-۷ ارزش افزوده نقدی (CVA).....
۷۰	۲-۲-۸ بازده نقدی جریان سرمایه گذاری (CFROI).....
۷۰	۳-۷ تصمیم‌گیری چند معیاره.....
۷۲	۳-۱-۳ تحلیل سلسله مراتبی فازی (FAHP).....
۷۳	۳-۲-۳ روش تحلیل گسترش یافته چانگ.....
۷۷	۳-۳-۳ روش VIKOR.....
۸۰	۸- فرآیند کلی پژوهش.....
۸۲	۹- جمع بندی.....
۸۳	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها
۸۴	۱- مقدمه.....
۸۴	۲- شرکت ها و بازه زمانی.....
۸۵	۳- شناسایی معیارها و شاخص ها با استفاده از روش دلفی.....
۸۵	۳-۱ نتایج پرسشنامه ی تکنیک دلفی برای دور اول.....
۸۶	۳-۲ نتایج پرسشنامه ی تکنیک دلفی برای دور دوم.....
۸۸	۴- اولویت بندی معیارها و شاخص ها با استفاده از تحلیل سلسله مراتبی فازی.....
۸۸	۴-۱ ترسیم درخت سلسله مراتبی.....
۸۹	۴-۲ مقایسات زوجی.....
۹۱	۴-۳ نتایج حاصل از تعیین وزن معیارها و شاخص ها.....
۹۳	۵- نتایج حاصل از محاسبات نسبت های مالی شرکت ها.....
۹۷	۵-۱ رتبه بندی شرکت ها با استفاده از تکنیک VIKOR.....
۱۰۶	۶- جمع بندی.....
۱۰۹	فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات
۱۰۸	۱- مقدمه.....
۱۰۹	۲- مرور موضوع پژوهش و روش اجرای آن.....
۱۱۰	۳- نتایج تحقیق.....
۱۱۰	۳-۱ معیارها و شاخص های ارزیابی عملکرد (هدف فرعی اول).....
۱۱۱	۳-۲ تعیین میزان اهمیت معیارها و شاخص ها (هدف فرعی دوم).....
۱۱۲	۳-۳ تعیین رتبه بندی شرکت های گروه صنعت خودرو و ساخت قطعات.....
۱۱۴	۴- مقایسه این پژوهش با سایر پژوهش ها.....
۱۱۴	۴-۱ مقایسه با مطالعات خارجی.....

۱۱۵	۲-۴ مقایسه با مطالعات داخلی
۱۱۶	۵- نوآوری پژوهش
۱۱۷	۶- پیشنهادات
۱۱۷	۶-۱ پیشنهادات کاربردی
۱۱۸	۶-۲ پیشنهادات برای تحقیقات آتی
۱۱۹	۷- محدودیت‌ها
۱۲۰	منابع و مأخذ
۱۲۰	کتاب
۱۲۰	پایان نامه
۱۲۱	مقالات فارسی
۱۲۳	منابع لاتین
۱۲۹	پیوست
۱۲۸	۱- پرسشنامه تکنیک دلفی
۱۳۰	۲-۷ پرسشنامه تحلیل سلسله مراتبی فازی

فهرست جداول

۴۰	جدول ۱-۲ خلاصه ای از تحقیقات خارجی صورت گرفته در زمینه ارزیابی عملکرد مالی
۴۳	جدول ۲-۲ خلاصه ای از تحقیقات داخلی صورت گرفته در زمینه ارزیابی عملکرد مالی
۴۷	جدول ۳-۲ خلاصه ای از تحقیقات خارجی صورت گرفته در زمینه رتبه بندی
۵۱	جدول ۴-۲ خلاصه ای از تحقیقات داخلی صورت گرفته در زمینه رتبه بندی
	جدول ۵-۲ معیارها و شاخص‌های اولیه موثر بر ارزیابی عملکرد شرکت‌های حاضر در گروه صنعت خودرو و ساخت قطعات، استخراج شده از ادبیات موضوعی
۵۳	جدول شماره ۱-۳ اطلاعات مربوط به خبرگان مورد استفاده در پژوهش
۶۰	جدول شماره ۲-۳ برخی از کاربردهای روش دلفی در فرآیند پژوهش
۶۵	جدول ۳-۳ ماتریس تصمیم‌گیری چند شاخصه
۷۱	جدول ۴-۳ تبدیل متغیرهای بیانی به اعداد فازی
۷۵	جدول ۱-۴ لیست شرکت‌های مورد بررسی در پژوهش
۸۵	جدول ۲-۴ شاخص‌های اولیه موثر بر ارزیابی عملکرد شرکت‌های حاضر در گروه صنعت خودرو و ساخت قطعات، استخراج شده از پرسشنامه دور اول تکنیک دلفی
۸۶	جدول ۳-۴ شاخص‌های اولیه موثر بر ارزیابی عملکرد شرکت‌های حاضر در گروه صنعت خودرو و ساخت قطعات، استخراج شده از پرسشنامه دور دوم تکنیک دلفی
۸۷	

- جدول ۴-۴ نمونه ماتریس تکمیل شده مقایسه معیارها با توجه به هدف ۸۹
- جدول ۴-۵ ماتریس تلفیق مقایسه معیارها با توجه به هدف ۹۰
- جدول ۴-۶ نمونه ماتریس مقایسه شاخص‌های ارزیابی عملکرد مبتنی بر حسابداری (AFP) نسبت به یکدیگر ۹۰
- جدول ۴-۷ ماتریس تلفیق شاخص‌های ارزیابی عملکرد مبتنی بر حسابداری (AFP) نسبت به یکدیگر ۹۰
- جدول ۴-۸ نمونه ماتریس مقایسه شاخص‌های ارزیابی عملکرد مبتنی بر ارزش (VFP) نسبت به یکدیگر ۹۱
- جدول ۴-۹ ماتریس تلفیق شاخص‌های ارزیابی عملکرد مبتنی بر ارزش (VFP) نسبت به یکدیگر ۹۱
- جدول ۴-۱۰ وزن‌های بدست آمده برای معیارهای VFP و AFP ۹۲
- جدول ۴-۱۱ وزن‌های بدست آمده برای شاخص‌های VFP ۹۳
- جدول ۴-۱۲ وزن‌های بدست آمده برای شاخص‌های AFP ۹۳
- جدول ۴-۱۳ اطلاعات مورد نیاز استخراج شده از صورت‌های مالی، ترازنامه، سود و زیان-شرکت ایران خودرو .. ۹۴
- جدول ۴-۱۴ نسبت‌های مالی محاسبه شده برای شرکت‌های حاضر در گروه صنعت خودرو و ساخت قطعات ۹۵
- جدول ۴-۱۵ ماتریس نسبت‌های مالی نرمال وزین شده شرکت‌های حاضر در گروه صنعت خودرو و ساخت قطعات ۹۸
- جدول ۴-۱۶ مقادیر Q، R، S و رتبه‌بندی شرکت‌های حاضر در گروه صنعت خودرو و ساخت قطعات در سال ۱۳۸۵ ۱۰۰
- جدول ۴-۱۷ مقادیر Q، R، S و رتبه‌بندی شرکت‌های حاضر در گروه صنعت خودرو و ساخت قطعات بورس اوراق بهادار تهران در سال ۱۳۸۶ ۱۰۱
- جدول ۴-۱۸ مقادیر Q، R، S و رتبه‌بندی شرکت‌های حاضر در گروه صنعت خودرو و ساخت قطعات بورس اوراق بهادار تهران در سال ۱۳۸۷ ۱۰۲
- جدول ۴-۱۹ مقادیر Q، R، S و رتبه‌بندی شرکت‌های حاضر در گروه صنعت خودرو و ساخت قطعات بورس اوراق بهادار تهران در سال ۱۳۸۸ ۱۰۳
- جدول ۴-۲۰ مقادیر Q، R، S و رتبه‌بندی شرکت‌های حاضر در گروه صنعت خودرو و ساخت قطعات بورس اوراق بهادار تهران در سال ۱۳۸۹ ۱۰۴
- جدول ۴-۲۱ رتبه‌بندی نهایی شرکت‌های حاضر در گروه صنعت خودرو و ساخت قطعات بورس اوراق بهادار تهران ... ۱۰۵
- جدول ۵-۱ وزن معیارها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد شرکت‌های حاضر در گروه صنعت خودرو و ساخت قطعات ... ۱۱۲
- جدول ۵-۲ رتبه‌بندی نهایی شرکت‌های حاضر در گروه صنعت خودرو و ساخت قطعات بورس اوراق بهادار تهران ۱۱۳

فهرست اشکال

- شکل شماره ۱-۱ فرآیند پژوهش ۷
- شکل ۱-۲ مدل مفهومی اولیه استخراجی از ادبیات پژوهش برای ارزیابی عملکرد شرکت های حاضر در گروه صنعت خودرو و ساخت قطعات ۵۴
- شکل ۱-۳ مراحل روش دلفی ۶۶
- شکل ۲-۳ مقیاسهای زبانی برای بیان درجه اهمیت ۷۴
- شکل ۳-۳ اعداد مثلثی M1 و M2 ۷۴
- شکل ۳-۴ فرآیند کلی پژوهش ۸۱
- شکل ۱-۴ مدل مفهومی ارزیابی عملکرد شرکت های حاضر در گروه صنعت خودرو و ساخت قطعات، استخراج شده از تکنیک دلفی ۸۸
- شکل ۲-۴ درخت سلسله مراتبی مساله ۸۹
- شکل ۱-۵ معیارها و شاخصهای نهایی ارزیابی عملکرد شرکت‌های حاضر در گروه صنعت خودرو و ساخت قطعات ... ۱۱۱

فصل اول: کلیات

۱- مقدمه

اکثر صاحب نظران علم اقتصاد تشکیل سرمایه را مهمترین عامل پیشرفت اقتصادی دانسته اند. توسعه اقتصادی در جهان مترقی امروز، مدیون بورس و فعالیت های بازار سرمایه است (قلی زاده، ۱۳۸۳). سرمایه گذاران نیز همواره به دنبال انجام بهترین سرمایه گذاری^۱ هستند تا نفع بیشتری عایدشان شود، بدین منظور در پی تفکیک شرکت های موفق و ناموفق، همچنین رتبه بندی^۲ آن ها می باشند. با توجه به کارآیی ضعیف روش های رتبه بندی مورد استفاده در بورس تهران، ارائه روشی که بتواند این امر را آسان کند و از قابلیت اتکای بالایی برخوردار باشد حائز اهمیت است.

تصمیم گیری با لحاظ کردن چندین معیار که هر یک از جایگاه ویژه ای برخوردارند تنها با به کارگیری مدل های تصمیم گیری چند معیاره ممکن می شود. در این روش ها از شاخص های مختلفی متناسب با نوع رتبه بندی، استفاده می شود (خلیلی عراقی، ۱۳۸۷).

بنابراین می توان با در نظر گرفتن نسبت های مالی^۳ به عنوان شاخص ها، شرکت های بورس اوراق بهادار به عنوان گزینه ها و استفاده از روش های تصمیم گیری چند معیاره، به ارزیابی مالی و رتبه بندی شرکت ها اقدام کرد. هدف از این پژوهش ارائه روشی به منظور بررسی و ارزیابی عملکرد^۴ مالی شرکت های بورس تهران با استفاده از نسبت های مالی و رتبه بندی آن ها با استفاده ترکیبی از تکنیک های تحلیل سلسله مراتبی فازی^۵ و ویکور می باشد. این دو روش از جمله مهمترین و پرکاربردترین روش های تصمیم گیری محسوب می شوند و انتظار می رود که ترکیب آنها بتواند نتایج بهینه ای ارائه دهد.

در این فصل در ابتدا به تعریف مساله پژوهش و بیان ضرورت ارائه روشی برای ارزیابی عملکرد و رتبه بندی شرکت ها پرداخته شده است. در ادامه مواردی چون سوابق انجام تحقیقات مشابه، بیان پرسش های پژوهش آورده شده است. روش تحقیق و شیوه جمع آوری داده ها، مراحل انجام تحقیق، جامعه آماری نیز در این فصل به صورت خلاصه مورد بررسی قرار گرفته است و در انتها نیز به بیان واژگان کلیدی پژوهش پرداخته شده است.

¹ Investment

² Ranking

³ Financial ratios

⁴ Performance evaluation

⁵ Fuzzy Analytical Hierarchy Process (FAHP)

۲- مساله اصلی پژوهش

ارزیابی عملکرد با توجه به توسعه بازار های سرمایه از مهم ترین موضوعات مورد توجه سهامداران، اعتبار دهندگان، دولت ها و مدیران است که در همین راستا عملکرد مالی شرکت ها، یکی از مهمترین معیار ها برای ارزیابی کلی آن ها می باشد. بدین منظور معیارهای متفاوتی برای اندازه گیری ارزش سهام و قضاوت در مورد عملکرد شرکت وجود دارد. عدم استفاده از معیارهای مناسب برای اندازه گیری عملکرد و ارزش سهام یک شرکت سبب می شود که ارزش شرکت به سمت ارزش واقعی سوق پیدا نکند و در نتیجه موجب ضرر و زیان یک گروه از خریداران سهام و سود سرشار گروه دیگری شود. برای تعیین ارزش عملکرد، دو دسته معیار وجود دارد؛ یکی تحت مدل های حسابداری است که ارزش سهام شرکت را از حاصل ضرب سود هر سهم در ضریب تبدیل قیمت به درآمد به دست می آورد و دسته دیگر؛ تحت مدل های اقتصادی تعیین ارزش هستند. به همین دلیل در این پژوهش به منظور ارزیابی عملکرد با توجه به نظر خبرگان و استفاده از تکنیک دلفی ترکیبی از شاخصهای با رویکرد حسابداری و ارزش شناسایی و مورد استفاده قرار گرفته است. از طرف دیگر، سرمایه گذاران نیز همواره به دنبال انجام بهترین سرمایه گذاری هستند تا نفع بیشتری عایدشان شود، بدین منظور در پی تفکیک شرکت های موفق و ناموفق، همچنین رتبه بندی آن ها هستند. پیچیدگی این امر از تاثیر بیش از یک معیار بر روی فرآیند رتبه بندی و همچنین مشارکت تصمیم گیرندگان متعدد در فرآیند رتبه بندی و انتخاب بر مبنای معیار های متعدد نشأت می گیرد. تصمیم گیرندگان، رجحان های خویش درباره میزان اهمیت معیار ها و میزان تأمین معیار ها توسط گزینه های انتخاب را بیان می دارند. قضاوت تصمیم گیرندگان مشتمل بر دانش مبهم و نامعلوم آنهاست که از طریق واژه های زبانی بیان می شوند. برای رفع موارد مذکور در این پژوهش از تحلیل سلسله مراتبی فازی به منظور وزن دهی معیار ها و شاخص ها و از تکنیک ویکور به منظور رتبه بندی استفاده شده است. در نتیجه مساله اصلی که در این تحقیق در پی بررسی آن هستیم ارائه رویکردی برای شناسایی معیار ها و شاخص ها جهت ارزیابی عملکرد مالی و تعیین رتبه بندی شرکت های حاضر در صنعت خودرو و ساخت قطعات بورس اوراق بهادار تهران در جهت کمک به سرمایه گذاران و مدیران شرکت ها می باشد.

۳- اهمیت و ضرورت پژوهش

در عصر کنونی تحولات شگرف دانش مدیریت وجود نظام ارزیابی را اجتناب ناپذیر نموده است؛ به گونه ای که فقدان نظام ارزیابی در ابعاد مختلف را به عنوان یکی از علائم بیماریهای سازمان قلمداد می گردد. لکن مطالعات نشان می دهد فقدان نظام کسب بازخورد امکان انجام اصلاحات لازم برای رشد، توسعه و بهبود فعالیت های سازمان را غیر ممکن می نماید که سرانجام این پدیده، مرگ سازمانی است. سازمان ها تا زمانی که برای بقاء تلاش می کنند و خود را نیازمند حضور در عرصه ملی و جهانی می دانند، باید اصل بهبود مستمر^۱ را سرلوحه فعالیت خود قرار دهند. این اصل حاصل نمی شود، مگر اینکه زمینه دستیابی به آن با بهبود مدیریت عملکرد امکان پذیر شود.

بهبود مستمر عملکرد سازمان ها، نیروی عظیم هم افزایی^۲ ایجاد می کند که این نیروها می توانند پشتیبان برنامه رشد و توسعه و ایجاد فرصت های تعالی سازمانی شود. از همین جهت شناسایی رویکردهای نوین ارزیابی و اندازه گیری عملکرد و به کارگیری الگوی مناسب با وضعیت موجود سازمان، امری لازم و ضروری می باشد.

توسعه ی سرمایه گذاری و جذب سرمایه به تنهایی موجب توسعه ی اقتصادی نمی شود. بلکه این امر در صورتی محقق می شود که این سرمایه ها در شرکت های موفق و دارای مزیت نسبی اقتصادی سرمایه گذاری شود. از این رو، شناخت شرکت های موفق به منظور انجام سرمایه گذاری امری ضروری است. بنابراین سرمایه گذاران سعی می کنند تا شرکت های موفق را از شرکت های ناموفق تفکیک کنند تا سرمایه گذاری مناسب تری انجام دهند.

در کشورهای توسعه یافته این نقش را موسسه های رتبه بند، ایفا می کنند. اما در ایران چنین موسسه هایی وجود ندارند و تنها رتبه بندی رایج و معتبر، رتبه بندی مرکز بورس اوراق بهادار است. براساس پژوهش انجام شده در ایران، ارتباط ضعیفی بین رتبه بندی ارایه شده توسط بورس و رتبه بندی براساس معیار نسبت های سودآوری وجود دارد. لذا نیاز به ارائه رویکردی در جهت ارزیابی مناسب عملکرد و رتبه بندی شرکت ها در ایران احساس می شود که در این پژوهش سعی شده است که به این ضرورت پرداخته شود.

¹ Continuous Improvement

² Synergy

۴- اهداف پژوهش

هدف کاربردی مهم، افزایش کارایی بازار سرمایه ایران و پاسخ به نیاز سرمایه گذاران، مدیران شرکت‌ها، سازمان بورس اوراق بهادار، دانشجویان و محققان از طریق: ارزیابی عملکرد شرکت‌های سرمایه گذاری موجود در بورس اوراق بهادار تهران با استفاده از شاخص‌های ارزیابی عملکرد مبتنی بر حسابداری (AFP)^۱ و شاخص‌های ارزیابی عملکرد مبتنی بر ارزش (VFP)^۲ و رتبه بندی شرکت‌های موجود در صنعت خودرو و ساخت قطعات بورس اوراق بهادار تهران با استفاده از شاخص‌های مذکور است لذا هدف اصلی و اهداف فرعی پژوهش به شرح ذیل می باشد:

۴-۱- هدف اصلی

ارائه روشی برای ارزیابی عملکرد و رتبه بندی شرکت‌های حاضر در گروه صنعت خودرو و ساخت قطعات بورس اوراق بهادار تهران

۴-۲- اهداف فرعی

۱. تعیین معیارها و شاخص‌های مؤثر در ارزیابی عملکرد.
۲. تعیین ضرایب اهمیت معیارها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد.
۳. رتبه بندی شرکت‌های حاضر در گروه صنعت خودرو و ساخت قطعات بورس اوراق بهادار تهران و تعیین جایگاه آنها.

^۱ Accounting-based financial performance

^۲ Value-based financial performance